

KÁNTÁS BALÁZS

Galaktikus tündérmeséből realiztikus háborús mozi

Benyomások a *Zsivány Egyes – Egy Star Wars-történet* című filmről

A Star Wars-univerzum legújabb filmje, a *Rogue One – Zsivány Egyes*, mely George Lucas klasszikus dupla trilógiáján kívül az ürepsz egy teljesen önálló cselekményszálát képezi, s arról szól, miként lopták el a lázadók Halálcsillag nevű tömegpusztító harci űrállomás terveit, úgy illeszkedik szervesen az eredeti két trilógia által teremtetten univerzumba, hogy közben teljesen önálló spin-off filmként is megállja a helyét. Jelen kritika szerzője szeretné hangsúlyozni, hogy sajnós vagy szerencsére, de bizonyos szempontból pozitív irányban elfogult mind a tárgyalt film, mind pedig az egész gigantikus science fiction-széria irányában, így értékelése semmiképpen sem lesz teljes mértékben objektív, bár akként kezeli a Star Wars-univerzumot, ami – a populáris kultúra részeként, s persze igyekszik majd a film dramaturgiai hibáira is rámutatni. Leszögezi továbbá, hogy a tárgyalt film cselekményét és dramaturgiáját igen részletesen és mélyrehatóan kívánja bemutatni és elemezni, ezért jelen értékelés elolvasása azok számára, akik még nem látták a filmet, semmiképpen nem ajánlott.

A film cselekménye meglehetősen *in medias res* jelleggel veszi kezdetét, rögtön az elején megismerhetjük Jyn Ersót, a későbbi főhősnőt gyermekkorában, és láthatjuk, a Birodalom tisztje, Orson Krennic (Ben Mendelsohn) miként rabolja el az apját, a kiváló fegyvermérnök Galen Ersót (Mads Mikkelsen), aki tudósként korábban is a Galaktikus Birodalmat szolgálta, de elege lett a tömegpusztító fegyverek fejlesztéséből és családjával együtt egy elhagyott bolygón telepedett le farmerként. Apja elrablása közben a birodalmi rohamosztagosok Jyn ellenállást tanúsító anyját is lelövik, így a lányt Saw Gerrera (Forest Whitaker), apja barátja, *A klónok háborúja* rajzfilmsorozatból is ismert gerillavezér neveli fel. A cselekmény ezután nagyot ugrik, Jynt tizen-egynéhány évvel már fiatal felnőtt nőként (Felicity Jones) látjuk viszont egy birodalmi börtönben, ahonnét a lázadók látványos akció keretében szabadítják ki és citálják főhadiszállásukra a felkelés egyik vezetője, az *A jedi visszatér*ből ismert Mon Mothma szenátor (Genevieve O'Reilly) elé. A lázadók közlik Jynnel, hogy apja egy, akár az egész galaxist végleg rabszolgasorba taszító tömegpusztító fegyver kifejlesztésében segédkezik a Birodalomnak, ezért létfontosságú, hogy megtalálják és

kiszabadítsák vagy akár megöljék, de a fegyver fejlesztésének le kell állnia a galaxis érdekében. Bodhi Rook, a dezertált birodalmi pilóta (Riz Ahmed) eljuttat egy holografikus üzenetet az azóta teljesen önálló, radikális felkelést vezető Saw Gerrera-nak Jyn apjától, Jyn pedig Cassian Andor (Diego Luna) lázadó hírszerző századossal és K-2SO-val (Alan Tudyk), az átprogramozott birodalmi droiddal együtt elindul a kietlen Jedha bolygóra, ahol Saw Gerrera egy helyi fegyveres felkelést vezet a Birodalom ellen, hogy visszatérítsék a gerillavezért a lázadók oldalára és közösen szabadítsák ki Jyn apját. A Jedha bolygón Jyn és Cassian megismerkednek a vak, erőhívó harcos szerzetessel, Chirrut Imwével (Donnie Yen) és Baze Malbusszal (Jiang Wen), a bátor, mindenre elszánt zsoldos katonával, és együttes erővel találják rá Saw Gerrera-ra, aki fogságban tartja a fontos üzenetet rejtegető birodalmi pilótát. Jyn és Saw együtt megnézik a hologramüzenetet, melyből kiderül, hogy a kifejlesztés alatt álló szuperfegyvernek van egy gyenge pontja, melyet Jyn apja elrejtett benne a tervezés során, a lázadók pedig akkor tudhatják meg, hogyan is lehet elpusztítani, ha megszerzik a távoli Scarif bolygón lévő birodalmi archívumból a gyilkos őrállomás részletes terveit. Mindeközben Tarkin kormányzó (Guy Henry brit színész, az eredeti trilógiában is szereplő, azóta régen elhunyt Peter Cushing CGI-technológiával életre keltett arcával) találkozik Orson Krennickel, aki immár a Halálcsillag nevű harci őrállomás fejlesztéséért felelős igazgató, és mikor Tarkin kifejezi kételkedését a fegyver működőképességét illetően, Krennic épp a Jedha bolygó fővárosának elpusztításával tart neki erődemonstrációt. Saw Gerrera az önkéntes halált választja, és egy folyamatos harcban leélt élet után végre békére lel, Jyn és Cassian Andor pedig megszöktetik Bodhi Rookot a bolygóról. Tarkin gratulál Krennic igazgatónak, aztán ürügyet talál arra, hogy átvegye tőle a projekt feletti irányítást és maga arassa le a sikerért babérokat. Jyn és Cassian elindulnak kiszabadítani Jyn apját egy birodalmi kutatóközpontból, és bár Cassian a lázadók egyik tábornokától, Davits Draventől (Alistair Petrie) azt a határozott parancsot kapja, hogy ölje meg Galen Ersót, a parancsot megtagadja, a szöktetési kísérlet azonban mégsem sikerül, kitör a lövöldözés a lázadók és a birodalmiak között, Erso pedig lánya, Jyn karjai között hal meg. Jyn Erso tervet kovácsol a Halálcsillag terveinek ellopására a Scarif bolygóról, de mivel mind az apja, mind pedig Saw Gerrera halott, a hologramüzenet pedig megsemmisült, a lázadók vezetői nem hisznek neki egyértelműen, és nem támogatják az akció tervét. Jyn, Cassian, K-2SO, Chirrut Imwe, Baze Malbus és egy maroknyi lázadó katona végül is elkötnek egy űrhajót és a saját szakállukra öngyilkos akcióba kezdenek a tervrajzok ellopása érdekében, rajtaütnek a birodalmi archívumon a Scarif bolygón: több bombát felrobbantanak a létesítmény külterületén, hogy odacsalják és összezavarják a főépületet őrző birodalmi katonákat, majd Cassian, Jyn és K-2SO birodalmi egyenruhákat

magukra öltve behatolnak az archívumba. Bodhi Rook, Chirrut Imwe és Baze Malbus hősi halált hal az öngyilkos akció közben, eközben Krennic igazgató is megjelenik az épületben, sarokba szorítja Jyn-t és közli vele, hogy a Birodalom mindenképpen győzedelmeskedik, de az immár súlyosan sebesült Cassian hátba lövi, ezzel megmentve Jyn életét. Ez alatt a lázadók Jynék segítségére érkezett flottája a Scarif bolygó felett hatalmas csatát vív a Birodalom csillagrombolóival, Tarkin pedig úgy dönt, az a legjobb, ha a Halálcsillaggal a biztonság kedvéért megsemmisítik a birodalmi adattár épületegyüttesét, Jynéknek azonban még az utolsó pillanatban sikerül a létesítmény kommunikációs rendszerén keresztül elküldenie a harci úrállomás részletes terveit a lázadók parancsnoki hajójára. A Halálcsillag lövést ad le a bolygó felszínére, az épületegyüttes megsemmisül, Krennic, Jyn és Andor mindhárman odavesznek. Egy birodalmi csillagromboló Darth Vader parancsnoksága alatt (az angol változatban az eredeti trilógiához hasonlóan ismét James Earl Jones hangján szólal meg) követi, megtámadja és megsemmisíti a lázadók parancsnoki hajóját, de egy kisebb űrhajó, fedélzetén Leia Organa hercegnővel (Ingvild Deila norvég színésznő, jórészt Carrie Fisher ugyancsak CGI-technológiával megfiatalított arcával) elmenekíti a terveket, és legénységének azt mondja, mostantól ők képviselik a reményt a felkelés számára. A film körülbelül 5-10 perccel a *Star Wars IV. epizód: Új remény* kezdő képsora előtt ér véget, a továbbiakat pedig az első trilógiát többször is, mint elégszer látva azt hiszem, jól ismerjük...

Összességében elmondható, hogy a film cselekménye az első fél órában kissé talán nehézkesen indul, és csak ezután kezdenek el kibontakozni a lényeges szálak. Jóval realiztikusabb és sötétebb atmoszférát sugárzó mozit láthatunk, mint az első, illetve a később forgatott előzmény-trilógia, és a nézőnek egyre kevésbé az az érzése, hogy ez egy sematikus, a jó és a rossz harcára kihegyezett, amúgy látványos és szórakoztató science fiction filmbe ágyazott mese. Emlékezzünk csak vissza akár az eredeti, akár az előzmény-trilógiára – valahogy mintha nem volna, nem lett volna túl nagy súlya annak, hogy egy csatajelenet következtében valaki meghal. Talán többen is haltak meg a rosszak, mint a jók közül, a pozitív szereplők közül pedig szigorúan szinte csak mellékalakok halnak hősi halált, az ő haláluk a dramaturgiailag szükséges „beszámított veszteség”. Abban pedig szinte végig biztosak lehetünk, egyszerűen a mesefilmszerű dramaturgia és a szinte korhatárra való megtekinthetőség okán, hogy a pozitív főszereplőnek az egyes epizódokban nem, vagy csak nagyon indokolt, drámai fordulópontokon (hiszen tudjuk, hogy Anakin Skywalkernek például Darth Vaderré kell válnia, a negatív jellemfejlődéssel párhuzamosan pedig fizikálisan is súlyosan meg kell sérülnie, hogy kibernetikus protéziseket kapjon; Amidala szenátornak meg kell halnia, hogy gyermekeit mások, titokban nevelhessék fel) szabad meghalniuk. Star Wars-

filemeket nézve szinte mindig biztosak lehetünk és vagyunk abban, hogy a pozitív szereplők az adott film végére győzedelmeskednek, a Birodalom gonosz karakterei pedig megkapják a magukét. A *Zsivány Egyes* esetében egyáltalán nem erről van szó, hiszen a rendező, Gareth Edwards már a forgatás idején hangsúlyozta, hogy itt bizony kőkemény háborús dráma készül, és felejtsük el a Star Wars-univerzumra jellemző sematikus küzdelmet jó és rossz között, ahol, bár a rossz arathat átmeneti győzelmeket, de azért mindig a jó áll nyerésre. Mondhatnánk, az előző filmekhez képest ennek a sztorinak kissé vérszaga van. Realisztikus képet kapunk arról, milyen egy igazi, elkeseredett polgárháború és szabadságharc, és az elkeseredettség nem csupán az elvileg a pozitív oldalt megtestesítő lázadók között van jelen, hanem a Birodalom katonatisztjei között úgyszintén.

Példának okáért a széthúzás és a személyes ellentétek ugyanúgy megjelennek a lázadók tábornokai között, mint a birodalom tisztviselői, Tarkin, Orson Krennic vagy éppenséggel köztük és Darth Vader között. A Birodalom egyáltalán nem úgy jelenik meg ebben a filmben, mint egy sok katonával és harci eszközzel felszerelt, de alapvetően inkompetens idióták által vezetett katonai diktatúra, amelynek hadseregét viszonylag kis létszámú felkelő is könnyedén legyőzi őket adott helyzetben, kellő intellektuális fölény birtokában. A Birodalom hadserege itt bizony fegyelmezett, kompetens parancsnokok által vezetett, remekül működő hadigépezet, egyúttal pedig a legkegyetlenebb és legöncélúbb módon totalitárius diktatúra, amely ellen csak elkeseredett, adott esetben önfeláldozással járó harc vívható, a vele szemben kivívott, sok áldozatot követelő győzelmek pedig csak átmenetiek és részlegesek lehetnek, véglegesek szinte sosem. A Birodalom működését és öncélú gonoszságát talán a Ben Mendelsohn ausztrál színész által megformázott Orson Krennic remek alakítása mutatja meg a legrészletesebben és a leghitelesebben, ugyanis kiválóan megmutatja, miként áll a legnagyobb hűséggel egy magában is elvtelen és velejéig romlott ember – elsősorban persze a saját dicsősége és karrierje érdekében – egy tökéletesen embertelen rendszer szolgálatába. Az áthallások, a fiktív Galaktikus Birodalom hasonlósága a valódi emberi történelemben létezett náci Németországhoz talán ebben a filmben csúcsosodnak ki igazán. Orson Krennic hideg és számító szakember, Jyn apjához hasonlóan ugyancsak mérnök, aki a saját kezével meglehetősen kevés életet olt ki, ellenben a legnagyobb lelkesedéssel vesz részt tömegpusztító fegyverek fejlesztésében és tesztelésében, áttételesen pedig csak a film cselekménye folyamán százezrek haláláért felelős. Szinte nem tud nem eszünkbe jutni róla az – egyébként a valóságban ugyancsak mérnöki tanulmányokat folytatott – Adolf Eichmann, az auschwitz halálgyár logisztikai és technikai kivitelezését a leghidegebb precizitással végrehajtó SS-alezredes, aki bár, ugyancsak nem ölt meg a saját

kezével minden bizonnyal egyetlenegy embert sem, mégis milliók haláláért tehető felelőssé. A Birodalom kegyetlenségének egy másik – és itt már-már naturalizmusba hajló gyilkolásról van szó –, sokkal kézzelfoghatóbb oldalát mutatja meg Darth Vader, aki az eddigi Star Wars-filmekben is félelmetes harcosnak és kegyetlen katonai vezetőnek mutatkozott, de mikor a *Zsivány Egyes* egyik utolsó jelenetében egyetlen lézerkarddal egy egész lázadó hajó rá tüzet nyitó legénységét mészárolja le, értelmet nyer az az ürepszor során gyakran hangoztatott frázis, miszerint az egész galaxis tőle rettegett –: ugyanis e kissé már-már túlzó és öncélú jelenet szerint a karakter nem csupán kegyetlen, de szinte legyőzhetetlen is. Egy harmadik aspektusát képviseli a Birodalom embertelenségének Tarkin kormányzó, aki már elég magas helyet foglal el ahhoz a diktatúra államszervezetében, hogy sokkal magasabbra ne akarjon jutni, ugyanakkor a mások felett gyakorolt hatalomból és a győzelmi mámborból szinte sosem elég neki – mindazonáltal megteheti, hogy aktívan ne tegyen semmit, pusztán jéghideg bürokrataként egyszerű parancsokat osztogasson életek százezreinek kioltására. Figurája Krennic karakteréhez igen hasonló, mondhatnánk, azt a nyugodt és hideg tömeggyilkost testesíti meg, akivé a még jóval alacsonyabb szinten álló, ám a végletekig ambiciózus Krennic válni szeretne...

A kegyetlenség nem csak a Birodalom, a Lázadók Szövetségének oldalán is megjelenik, mint a háború szükségszerű velejárója, hiszen említettük már, hogy Cassian Andor százados egyértelműen azt a parancsot kapja, hogy ölje meg Galen Ersőt annak érdekében, hogy a készülő szuperfegyver soha ne legyen működőképes, ezt a parancsot pedig egyáltalán nem tartja be. Bár nem derül ki pontosan, miket is követett el, de Cassian elmondja Jynnek, hogy rengeteg sötét és kegyetlen dolgot tett a szabadság érdekében, és ezeket ugyan lehet, hogy meg lehet magyarázni, de mégis lelkifurdalás gyötri értük. Gondolhatunk itt terrorcselekményszerű gerillatámadásokra, ahol rengeteg ártatlan, fiatal birodalmi katona, de akár civil is meghalhatott – hiszen a franchise más részeiből tudjuk jól, hogy a Birodalom hadseregében jórészt nem önkéntesek harcolnak, hanem bizony kényszersorozott hadseregről beszélünk, ahol gyermekkortól a gyilkolásra képzik és nevelik az embert, és ezzel együtt joggal merül fel etikai kérdésként a gyilkosságra kényszerített és rengetegszer halálba küldött sorozott katonák felelőssége vagy felelőtlensége. Saw Gerrera figurája ugyancsak nem egyértelműen pozitív vagy negatív – a Lázadók Szövetségétől, a felkelés fővonalától elkülönбöződött, külön utas gerillavezér, aki egyébként a birodalmi főgonosz Darth Vaderhez hasonlóan fizikálisan is eltorzult, harci sérüléseiből kifolyólag kibernetikus protéziseket és lélegeztető berendezést visel, a Birodalomhoz hasonlóan nem válogat az eszközökben, nem igazán érdekli, ha terrorakciói közben ártatlan civilek is meghalnak, egyetlen cél vezérli: a

diktatórikus rendszer minden áron való megdöntése. A szabadságharcos, a valamilyen célért küzdő radikális eszközökkel küzdő, bizonyos nézőpontból talán még megérthető terrorista és a közönséges gyilkos közötti határ az ő esetében is elmosódik, miként Jyn Erso, a főszereplő szintén nem egyértelműen pozitív vagy negatív figura – hiszen a fiatal lány jórészt érdekből és kényszerből csatlakozik a lázadókhoz, egyrészt apja megmentése érdekében, másrészt pedig, mivel megígérik neki, hogy ha végigcsinálja a rábízott akciót, szabad emberként távozhat. A lézer gépkarabéllyal hadonászó, az ellenséget halomra lövő Baze Malbus, a mindenre elszánt és a végletekig harcias zsoldos katona alakja ugyancsak nem nevezhető egyértelműen jónak vagy rossznak – autonóm, a saját érdekeiért küzdő figuráról van szó, aki ugyan mindennél többre tartja a szabadságot, talán értve ez alatt a saját egyéni szabadságát, de ezen felül motivációi nem teljesen ismertek, s nem tudjuk meg egyértelműen, miért csatlakozik a lázadókhoz – talán nem is annyira a szent célért, a totalitárius rendszer megdöntéséért, hanem magáért a harcért és a kalandért, ami nélkül nem tud élni, s így neki szinte szükségszerűen egy csatában kell meghalnia. A felkelők oldalának kegyetlenségét ellensúlyozzák azok civil vezetői, az emberséget sugárzó Mon Mothma szenátor és Leia hercegnő nevelőapja, Bail Organa szenátor (az előzmény-trilógiához hasonlóan itt is Jimmy Smith amerikai színész személyesíti meg, itt mesterségesen egy kissé megöregítve), ám az ő rövid megjelenésük és a katonai döntésekbe való látszólag korlátozott beleszólásuk miatt alakjuk szinte el is homályosul a felkelés militáns aspektusai, főleg a Galen Erso megölésére parancsot adó militarista Draven tábornok alakja mellett.

A film baljós és sötét atmoszféráját némi humorforrásként egyedül talán K-2SO, az átprogramozott, és programozási hiba folytán kissé túlérzékeny, narcisztikus és akadékoskodó birodalmi robot ellensúlyozza olykor-olykor szarkasztikus megjegyzéseivel. Ő azonban egy teljesen másfajta karakter, mint C-3PO és R2-D2 az eredeti és az előzmény-trilógiában vagy BB-8 *Az ébredő erő*ben, sokkal inkább önállóan nyilvánul meg és gondolkodik (szakterülete egyébként a stratégiai elemzés), mesterséges intelligenciája ellenére pedig sokkal emberibb szereplő, az utolsó nagy csatában pedig mondhatni ugyanúgy *hősi halált hal*, mint bárki más, biológiailag, a szó hagyományos értelmében hiába nem volt soha élőlény, s így a végén még ő is halálosan komoly, drámai figurává válik egy halálosan komoly, drámai mélységeket nyitogató filmben.

A cselekmény igen nagy pozitívuma, és az eddigi Star Wars-filmek után bátor vállalkozás a Disney Stúdió és a rendező részéről, hogy szinte tökéletesen mellőzi a szerelmi szálát. Az előzmény-trilógiában Anakin és Padmé Amidala tragikus, majd az eredeti trilógiában Leia és Han Solo viharos, bár végül is boldogan végződő, majd az új trilógia első

résében, *Az ébredő erőben* Rey és Finn egyelőre még csak a sugalmazás szintjén kibontakozó szerelmi története az ürepsz fő cselekményszálának szükségszerű dramaturgiai eleme, hiszen a galaxis leigázása vagy éppenséggel megmentése és felszabadítása szükségszerűen „családi vállalkozás”, a sztori pedig deklaráltan a Skywalker-Solo család generációi körül forog. Itt viszont semmi ilyesmiről végképp nincsen szó, alapvetően egymást nem ismerő, a véletlen által egymás mellé sodort szabadságharcosok maroknyi csapata indul öngyilkos küldetésre. S bár meg lehetett volna játszani, a néző talán önkéntelenül számít is rá, hogy Cassian Andor, a jóképű lázadó százados és a csinos Jyn Erso végül egymásba szeret az örült harcok közepette, és tervezgethetnék esetleges közös jövőjüket az egyébként öngyilkos akció apró szüneteiben, erre végül is nem kerül sor. Bár a férfi és a női főszereplő között hangsúlyozottan vibrál valami az egész film alatt, Diego Luna és Felicity Jones pedig ezt a harc közben kialakult kötődést igen jól játsszák el, talán még a kezdődő, de szükségszerűen soha be nem teljesülő szerelmet is kiolvashatjuk hőseink szeméből, véleményem szerint azonban ami köztük fennáll, az nem annyira a szenvedélyes szerelem, hanem inkább barátság, szolidaritás és katonai bajtársi szeretet. Nem lövünk le nagy poént, ha eláruljuk, hogy Jyn és Cassian egymás karjai között, egymást átölelve hálnak meg a Halálcsillag által leadott lövés által előidézett hatalmas robbanásban, és ez a halál akkor lenne igazán teátrális és elhibázott, ha közben megcsókolnák egymást. Így viszont, hogy szerelemre nem, csupán a baráti, bajtársi szeretetre utaló gesztusok játszódnak le közöttük, a haláluk sokkal drámaibb. A szerelmi szál mellőzésének oka egyszerűen a háborús küldetés személytelensége és reménytelensége: hőseink végcélja a galaxis önfeláldozás általi megmentése, és talán már az elején tudják, hogy az akciót valószínűleg nem fogják túlélni a hatalmas túlerő ellenében. Megtanulnak hát lemondani a saját érzelmeikről, vagy legalábbis titkolni őket az utolsó pillanatig – szerelemmel szeretni egymást ugyanis ebben a kontextusban talán egyszerűen túlzottan önző gesztus lenne. A végén már nincsenek egyének és egyéni célok, csak a küldetés létezik, egy nagyobb, az individuális érdekeken túlmutató jó cél érdekében.

Megemlítendő, hogy bár igen sok negatív kritikát kapott az a tény, hogy fontos szereplőket számítógépes csúcstechnikával keltettek újra életre / fiatalítottak meg, hiszen a Tarkin kormányzót az eredeti trilógiában megformáló Peter Cushing több mint húsz éve halott, a Leia hercegnőt játszó Carrie Fisher pedig épp mostanában múlt el hatvanéves, úgy vélem, ez inkább pozitív, mint negatív, és igen fontos eleme a filmnek. Tarkin kormányzó kulcsfontosságú szereplő a Birodalom államgépezetében, és a CGI-technológiával életre keltett, Guy Henry brit színész arcára montírozott Peter Cushing sokkal jobban biztosítja a kontinuitást a spin-off és az eredeti trilógia között, mintha a Cushinghoz egyébként hasonlító

Guy Henry-t felismerhetetlenre maszkírozták volna és / vagy csak olyan szögből vették volna fel a jeleneteket, amelyben Tarkin szerepel, hogy mondjuk ne lehessen látni a színész teljes arcát, vagy didaktikusan kellett volna a másik színészt bemutatni a nézőknek, hogy „akinek nem tűnt fel, egyébként ő az”. Leia hercegnő megjelenése dramaturgiailag ugyancsak igen fontos momentum a kontinuitás szempontjából, s még fontosabb, hogy a karakter felismerhető legyen, és bár a norvég Ingvild Deila amúgy smink nélkül is meglehetősen hasonlít a fiatal Carrie Fisherhez, ebből a szempontból pedig igen jó választás a szerepre, egy kis digitális beavatkozásra azért itt is szükség volt, hogy tökéletes hasonmás legyen belőle. Az elmúlt húsz évben rengeteget fejlődött a digitális filmtechnika, épp ezért nem látom okát, miért ne használnák a remek CGI-technológiát elhunyt színészek vásznon való életre keltésére vagy időközben megöregedett színészek megfiatalítására, ha adott rá a lehetőség? Megítélésem szerint az alkotók a maximumot kihozták a legújabb számítógépes filmművészeti eljárásokból, és ez vonatkozik nemcsak régi szereplők arcának rekonstruálására, hanem a mozifilm egész látványvilágára is.

Rátérve hát a film látványvilágára azt mondhatjuk, hogy bizony azt kapjuk, amit egy Star Wars-filmtől, mely a huszonegyedik század második évtizedében készült, joggal elvárhatunk. A pénzt és a számítógépes effekteket láthatólag nem sajnálták a nézőtől, ugyanakkor az alkotók ügyeltek rá, hogy mivel az első, klasszikus trilógia közvetlen előzményéről van szó, az űrcsaták látványvilága emlékeztessen a IV-VI. epizódok az 1970-80-as években még makettekkel és egyéb kezdetleges, analóg speciális effektekkal kivitelezett filmtrükkjeire. Szinte ugyanazt a képi világot látjuk és ugyanazokat az űrcsákat éljük át, mint a klasszikus trilógia filmjeiben, a látvány mégis sokkal-sokkal élethűbb, realiztikusabb a hatalmas technikai fejlődésnek és a nem éppen szűkmarkú költségvetésnek köszönhetően. Egy rövid jelenet erejéig a IV. és a VI. epizód hős vadászpilótái is megjelennek és bejelentkeznek, arcuk pedig ugyancsak minden bizonnyal a CGI-technológia áldásos használatának köszönhető. A végső, nagy csatajelenet-sorozatból egyetlen furcsa, talán indokolatlan elemet emelnék ki, és ez sem látvány-, hanem dramaturgiai elem: a Scarif bolygó elleni támadást egy bizonyos Raddus admirális (Paul Kasey), a mon calamari fajhoz tartozó főtitst vezeti, holott az *A jedi visszatér*ben a lázadó flotta parancsnoka az egyébként *A klónok háborúja* sorozatból részletesebben is megismert Gial Ackbar mon calamari admirális. Egyszerűen érthetetlen, miért sajnálták a rajongóktól ily módon Ackbar admirális cameo-megjelenését a mindent eldöntő csatában, és miért tettek a helyére egy azonos fajba tartozó, külsőleg hozzá igen hasonló, de mégiscsak eddig teljesen ismeretlen főtitstet? A dolog az

egész film szempontjából apróság, de a folytonosság szempontjából a fő trológia és a spinoff film között mégis indokolatlan és érthetetlen.

Kissé negatív vonásaként könyvelhető el a filmnek Chirrut Imwe, a vak, erőhívó, és látszólag – persze korlátozottan – erőérzékeny harcos szerzetes jelenléte, aki az alkotók szándéka szerint a történetből nyíltan hiányzó jedi lovagokat hivatott valamilyen módon pótolni. Donnie Yen, a kínai színész-harcművész mintha egy B-kategóriás ázsiai, esetleg kínai-amerikai koprodukcióban készült akciófilmből csöppent volna a Star Wars-univerzumba, s a hangsúlyozottan, már-már didatkikusan távol-keleti karakter a bölcs(elkedő), meditatív harcos szerzetes alakján keresztül a jedik által képviselt, egyszerre harcias és békepárti ethoszt hivatott megtestesíteni a maga szerény módján. Ez a megítélésem szerint kissé erőltetett, s egy ponton zavaróvá válik, hogy sem az nem derül ki, milyen viszonyban is van Chirrut Imwe az Erővel – valóban erőérzékeny-e a maga korlátozott módján, és azért képes vakon is igen jó reflexekkel harcolni, vagy csak magának beszélte be mindezt, és annyira mélyen hisz az Erővel való kapcsolatában, hogy végül is belső szuggesztiónak köszönhetően alakult ki ez a képessége? –, sem az, miért is olyan jó barátok ők a mindenre elszánt, automata sugárvetőjétől soha meg nem váló, nem éppen vallási érzülettől hajtott zsoldos katonával, Baze Malbussal? Utóbbi szereplő még a helyén is van egy válogatott, elszánt és erkölcsi gátlásoktól szinte mentes harcosokból álló csapatban, de a végletesen morális és bölcs, vagy legalábbis magát bölcsnek gondoló harcos szerzetes alakja valahogy nagyon nem illik az egész öngyilkos küldetésbe.

Kisebb hibái ellenére elmondható, hogy a *Zsivány Egyes – Egy Star Wars-történet* a Star Wars filmes univerzum egyik eddigi legeredetibb és legmerészebb filmje, és vitathatatlanul úttörő értéke a szérián belül, hogy mer végre nyers, realisztikus és egyúttal drámai lenni. Immár nem csupán sematikus mese a jó és a rossz örök, generációkon által vívott harcáról, hanem valódi háborús dráma, ahol nincsenek jedi lovagok vagy egyéb szuper, emberfeletti képességekkel rendelkező karakterek (kivéve persze a szükségszerűen megjelenő Darth Vader-t), de még csak Han Solo-féle mindent túlélő, szinte sebezhetetlen, olykor már-már idegesítően vagány pilóták sem. A szereplők szinte egytől-egyig nagyon is esendő, már-már túlságosan is emberi figurák, akik nem élnek túl mindent valami isteni szerencsének vagy éppenséggel az Erőnek köszönhetően, hanem pontosan tudják, hogy a jó cél érdekében piszkos eszközökhöz kell folyamodniuk, és adott esetben meg is kell majd halniuk a küldetés során. Ráadásul a karakterek nem feketék vagy fehérek sem egyik, sem másik oldalon, az erkölcsi értelemben vett jó és rossz közötti, korábban oly egyértelmű határok időnként elmosódnak, ahogyan az a valóságban is szükségszerűen adódni szokott egy háborús

szituációban. Emellett a film egy igen fontos dramaturgiai elemet hordoz magában az egész eredeti trilógiára vonatkozólag: megtudjuk végre, miért is sikerült a IV. epizódban a lázadóknak viszonylag könnyen megsemmisíteni a Halálcsillagot – nem a Birodalom tervezőinek arrogáns hanyagságából vagy inkompetenciájából kifolyólag, hanem mert a tervező, Galen Erso, ezzel a szabotázzsal állt bosszút az ördögi, totalitárius rezsimen, amiért egy tömegpusztító fegyver kifejlesztésére kényszerítették. Ezzel együtt a film képes pozitív erkölcsi üzenetet sugározni a szeretetről, bajtársiasságról, a másokért önfeláldozásról és arról, hogy a legnagyobb érték a szabadság, az elnyomó rendszereknek pedig valamikor meg kell dőlniük. Más, realiztikusabb köntösben, de végül is ugyanazt a katarzist kapjuk a film végén, mint a többi Star Wars-film esetében, ezzel együtt pedig a *Zsivány Egyes* úgy épül be szervesen a Star Wars-mitológiába, hogy közben azon belül önálló helyet is kivív magának.